

EIRAKSEN etäsukukielten sanakirjatyötä pohtiva artikkeli.

Kokoelman lopettaa MATTI PUNTTILAN esittely Suomen ainoasta virolaiskylästä, Pernajan Kabbölestä. Samalla lukija saa kuvien välityksellä pienen vilahduksen kielimateriaalin keruutyöstä, jota Kotus on tehnyt kautta elinaikansa, sen edeltäjät samoin.

Kotuksen tutkijoiden monipuolisesta aherruksesta Kielen kannoilla -teos antaa runsaasti todisteita. Kun tutkimuskeskuksen tavoitteisiin on kirjattu myös tutkimusaineistojen hankkiminen, huoltaminen ja muokkaaminen, olisi tässäkin monipuolisessa teoksessa suonut yhden nurkan sellaiselle artikkelille, joka esittelisi Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen suurenmoisia kokoelmia. Esimerkiksi: vaikka murreosanon kokoelmia kartuttanut Sanastaja-lehti ei enää ilmestykään ja maailmassa ainutlaatuisen vastaajaverkko on katsottu aiheelliseksi purkaa, on lukevan suuren yleisön joukossa varmasti vielä niitä, jotka mielellään kuulisivat kuulumisia arkistosta: Missä vaiheessa nyt on suuri kansankielen sanakirja? Miten sen tarjoama tieto vertautuu sanalippujen pinoihin? Tyydytäänkö sanakirjaan, vai voidaanko joskus unelmoida ajas-

ta, jolloin kielentutkijoiden ja asiasta harastuneen Suomen kansan keräämät sanaaarteet kokonaisuudessaan olisivat ATK-muotoisina tutkijoiden käytettävissä? Sanakirjahan on aina parhaimmillaankin eräänlainen tulkinta, tutkijaan ja aikaan sidoksissa oleva.

Paremmiin tunnettaneen nykyisin toinen kansallinen suuraarre, nimistökoelmat, mutta ei niistäkään ole tietoa kaikkialla siellä, missä uusia nimiä annetaan. Nauhoitearkistoa on voitu tehdä tutuksi murreohjelmien avulla, samoin on radioyleisö saanut ottaa kontaktia kielenhuoltokysymyksiinsään. Television hyödyntämistä jää toivomaan.

Karavaani kulkee, tutkijat tutkivat. Kieli muuttuu ja sen käyttäjien tarpeet muuttuvat; Kotuksen tutkijoiden ja työntekijöiden on ehdittävä vastata yhä lisääntyviin haasteisiin. Juhlakirjan lukija voi toivottaa heille menestyksellistä matkaa kielen kannoilla, suunnattiinpa katse sitten eteen- tai taaksepäin. ■

IRMELI PÄÄKKÖNEN

Oulun yliopisto, Suomen ja saamen kielen ja logopedian laitos, PL 111, 90571 Oulu
Sähköposti: *Irmeli.Paakkonen@Oulu.Fi*

SUKUNIMITIETOUTTA SUOMALAISILLE

Eeva Maria Närhi *Suomalaista sukunimikäytäntöä*. Kielenkäytön oppaita 1. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Edita, Helsinki 1996. 173 s. ISBN 951-37-1920-0.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus on käynnistänyt uuden Kielenkäytön oppaita -sarjansa teoksella, joka esittelee suomalaista sukunimistöä. Kirjaan on koottu tutkimuskeskuksen nimiasiantuntijan, toimistopäällikkö Eeva Maria Närhin eri

yhteyksissä julkaistuja artikkeleita sekä esitelmiä aina vuodesta 1972 lähtien. Osa kirjoituksista on julkaistu aiemmin mm. Kielikellossa ja Virittäjässä. Muutama kansainvälisissä julkaisuissa ilmestynyt artikkeli on sen sijaan nyt ensi kertaa luettavissa

sa suomen kielellä.

Kirja keskittyy esittelemään maamme sukunimistön kehitystä viimeisten sadan vuoden aikana. Liikkeelle lähdetään kuitenkin artikkelilla, jossa Närhi pohtii nimistöntutkimuksen peruskysymystä: mikä erisnimi ylipäänsä on? Närhi tarkastelee asiaa lähinnä pragmaattisesta näkökulmasta ja selvittää, millaisia erilaisia tehtäviä nimillä on kielessä. Tämän jälkeen luodaan yleiskatsaus suomalaisten sukunimistöön. Selvitetyiksi tulevat niin sukunimisysteemin syntyvaiheet kuin sukunimiä koskevan lainsäädännön kehittyminen. Nimiä tarkastellaan myös niiden kielellisen rakenteen kannalta: millaisista aineksista suomalaiset sukunimet ovat muodostuneet ja kuinka yleisiä eri nimityypit ovat.

Kaikkiaan neljässä artikkelissa käsitellään sukunimien joukkomuuttoa Suomessa vuosina 1906 ja 1935, vaikuttihan nimien suomalaistaminen poikkeuksellisen voimakkaasti sukunimistömme kokonaisuvaan. Närhi nostaa esille myös sosiolingvistisen näkökulman: keitä sukunimien muutajat olivat ja millaisia nimiä eri sosiaaliryhmissä valittiin. Kirjassa selvitetään myös vuoden 1986 sukunimilain vaikutuksia: yksi artikkeli esittelee sukunimistömme kokonaistilannetta juuri ennen lain voimaantuloa ja kirja päättyy tuoreeseen katsaukseen uuden lain ensimmäisestä vuosikymmenestä. Näiden väliin on sijoitettu kaksi »ongelmallisten» sukunimien taivutusta käsittelevää artikkelia. Kirjan lopussa on myös nimihakemisto, josta löytyvät kaikki teoksessa mainitut sukunimet.

Toimivan kirjan kokoaminen lähes 25 vuoden aikana ilmestyneistä artikkeleista ei ole helppo tehtävä. Koska monet artikkeleista tarkastelevat samaa aihepiiriä hieman eri näkökulmista, päällekkäisyyksiltä ei ole voitu välttyä. Häiritsevää tämä on varsinkin sukunimien joukkomuuttoa käsittelevien kirjoitusten kohdalla. Kirjan vanhimmat

artikkelit sisältävät myös osin vanhentunutta tietoa esimerkiksi suomalaisten sukunimien yleisyydestä. Lukijan kannattaakin olla tarkkana ja tarkistaa ennen lukemista kunkin artikkelin alkuperäinen julkaisuajankohta.

Nämä huomiot eivät suinkaan poista kirjan ansioita. On merkittävää, että yksien kansien väliin on saatu kootuksi paljon arvokasta perustietoa suomalaisten sukunimistä. Samalla kirja on kunnianosoitus vastikään eläkkeelle siirtyneen Eeva Maria Närhin elämäntyölle. Vaikka teos ei viimeistä artikkelia lukuun ottamatta tarjoakaan sinänsä uutta tietoa kielentutkijoille, se palvelee varmasti hyvänä johdatuksena aiheeseen niin opiskelijoille kuin ns. suurelle yleisölle, jolle Kielenkäytön oppaita -sarja lieneekin tarkoitettu. Kirja on myös tyyliltään sujuva ja helppolukuinen, eivätkä artikkelit ole liian pitkiä tai vaikeatajuisia. Uskon, että sukunimistään kiinnostuneet suomalaiset tarttuvat kirjaan innokkaasti — ja tarkastelevat lukemisen jälkeen ympärillään olevia sukunimiä aivan uusin silmin. ■

MINNA SAARELMA-MAUNUMAA
Laurintie 102, 01400 Vantaa
Sähköposti: *Saarelma@clinet.fi*